

KEMAN ÖĞRETİMİNDE SAĞ EL TUTUŞU

Dr. Rafayel MEMEDALİYEV *

Öz

Bu makalede öğrencilere keman eğitimi ile ilgili bir dizi pratik ve metodolojik bilgiler verilmektedir. Detasye, Staccato, Spicato, Legato gibi yay tekniklerinin çalınması sırasında yayın spesifik (ozgun) kullanım özellikleri açığa çıkarılıp yapılan yanlışlıklara dikkat çekilerek bunların düzeltilmesinin yolları gösterilmektedir. Konu ile ilgili bir çok ünlü müzisyen ve keman icracısının (L. Mozart, V. Kreutzer, Y.Dont, K.Fleş,Y.İoahim L. Auer L. Barenboym,v.s) metodolojik kavramları ve icra yöntemleri gözden geçirilmekte, eğitim sürecinde onların yeri ve öneminden bahsetmektedir.

Anahtar Kelimeler: Keman, Pozisyon, Yay teknikleri, Egzersiz, Legato

The Position of Right Hand of Violin Education

Summary

In this article, a series of practical and methodological information related to violin education of students has been given. Various violin bow techniques as Detashe, Staccato, Spicato, Legato on the playing styles of violin are shown; at the same time, in the process the specific use of characteristics of bow is examined; the mistakes encountered are explained and the ways how to remedy them are shown. And, also, the methodology and practice styles of many famous musicians (L. Mozart, V. Kreutzer, Y.Dont, K.Fleş,Y.İoahim L. Auer L. Barenboym,v.s) and violin players are studied and their roles in training process are emphasized.

Key Words: Violin, Position, Bow Techniques, Practice, Legato

---

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi

GİRİŞ

Keman öğretiminin ilk aşamasında sağ elin tutuşu ile ilgili çalışmalar en karmaşık sorunlardan sayılmaktadır. Bu yüzden ilk aşamada yanlışlıklara yol verilmemelidir. Aksi halde ileride bunun kötü sonuçları ile karşılaşabiliriz. Keman çalarken her iki elin hareketleri birbirileri ile hem paralel hem de zıt bir ilişkide bulunurlar. Nitekim sağ ve sol ellerin fonksiyonları birbirilerinden ayrılmaktadır. Sol elin parmakları tellerde iken sağ el yayı çekmekle görevlidir. Sağ elin hareketleri kesin olarak sol elin hareketlerine ciddi bir şekilde etki edebilir. Bir başka deyişle birbirlerini sınırlayabilirler. Bunun tersini de söylemek mümkündür. Sağ el sesin reel olarak işitilmesi sürecinde sol elin faaliyetini (baskı sürütme teknik kullanım) hissetmektedir. Eğer sağ el kendi fonksiyonunu kötü icra ediyor ise o zaman sol elin doğal hareketleri ve ritmi bozulmuş olabilir. Sağ elin sanatsal sorunlara yanıt verebilen bağımsız, doğal hareketleri iyi bir seslemenin oluşmasını saklamakla birlikte aynı zamanda karmaşık ve zor sorunların çözülmesini kolaylaştırmış oluyor.

İlk bakışta yayın ele alınması gibi kolay gözükebilene bir öge bu yolda belli bir mesafe kat etmiş öğrenciler için de zorluklar meydana getirebilir. Bu zorluklar ise daha çok da elin sıkılması durumu ile ilgilidir. Bundan dolayı ilk önce sağ elin tutuşuna büyük bir özenle yaklaşmak gerekir. Daha doğrusu yardımcı ve önceden ilk yapılacak işi göz ardı etmemek gerekir. Nitekim sıkıştırmak, kısırmak ilk aşamadan başlayarak kasların sıkılmış durumda çalışmalarına yol vermemek gerekir. Çünkü ileride bu problemi çözmek daha zor olabilir. Sağ elin sıkılmış durumundan kurtarılması kasların elin çeşitli kısımlarına, aynı zamanda parmakların çalışmasını etkileyebilir.

Her şeyden önce öğrenciye, yayı eliyle sıkı bir şekilde tutmaması gerektiğini anlatmak gerekir. Buna öğrenciyi inandırmak da önemlidir. Daha doğrusu burada yayı rahat bir şekilde tutmak, bırakmamak gerekir. O belirli bir ölçüde olan yumuşak bir topu elinde sıkarmış gibi tutulmalıdır. Sağ elin doğrudan doğruya hareketi sürecinde ‘kasları dinlediğimiz’ zaman biz yayın ağırlığını maksimum derecesinde büyük parmakla hissedebiliriz. Onun üzerindeki yay sanki uçmaktadır. Serçe parmağın desteği (sıkması) ile belli bir denge saklanmış oluyor. Yayın yukarı yarısının ‘ağır’ basmasını önüyor. Küçük (serçe) parmağın çubuğu basması fazla aktif olmamalı. Bu büyük parmağın sıkılması ve bunun sonucu olarak bileğin ve hatta önkolun reflektör (yanıtıcı) tepkisine götürebilir. El aşağı salınmalıdır, daha doğrusu yayın götürüldüğü zaman bileğin düşmesine imkan verilmelidir. Bunun sonucu olarak parmaklar doğal bir durum alabilir. Bu kişisel fikrim aslında çok

yılların birikimine deneyime dayanmaktadır. Tecrübelerim sonucunda parmağın veya parmakların yayı tutması ve onu sıkması ile ilgili dakik ve değişmeyen bir kuralın olmamasını tespit edebildim. Bu sorunla ilgili yazılmış çok sayıda makale buna açık ve tatmin edici yanıt verememişlerdir.

İstenilen sonuca varmak için gerekli olan en önemli şey çokça tekrarlanan çalışmalar sayesinde parmakların kullanımına yönelik iyi bir teknik meydana çıkarmak mümkündür. İoahim, Venyavskiy, Sarasate ve diğer büyük keman icracıları yayı tutmak bakımından farklı görüşlere sahiptiler. Nitekim onların her birinin elleri kasları ve parmakları farklı biçime ve ölçülere sahipti. Örneğin. İoachim yayı ikinci, üçüncü ve dördüncü parmakları ile (baş parmağı dikkate almadan) tutuyordu. Aksine İzayi yayı ilk üç parmağı ile ve serçe parmağını kaldırarak tutuyordu. Sarasate ise yayı bütün parmakları ile tutmaktaydı ve bu, pasajların icrasında onun özgür duyulabilir ton oluşturmasına ve hafiflik elde etmesine engel olmamıştır. Burada tek bir görüş olarak bu büyük sanatçılar sesin elde edilmesi sürecinde kesin olarak bileğin teller üzerinde olan baskısını kullanmışlardır (bu amaçla tüm elden istifade edilmemektedir) ¹.

Gerçekten de güzel sesin elde edilmesi sorunu kendisini keman icracılığına veren her bir şahıs için en önemli sorunlardan biri olarak kalmaktadır. Ses çıkarabilme becerisi her şeyden önce ne yayın kılı, ne reçine, ne yayın teller üzerindeki değişimi, ne de sol elin parmaklarının pozisyonlardaki hareketleri ile ilgilidir. Kristal, temiz, şeffaf bir sesin elde edilmesi için bunların hiçbir önemi yoktur. Böyle bir ses tonuna ulaşmak için öğrenci bundan dolayı yalnızca zaman harcamakla yetinmemeli. Bu problemin çözümü için kendisinin bütün yeteneklerini ortaya koymalıdır. Doğal içgüdü, fiziksel uyumluluk, bilek ve sağ el kaslarının yapısının hepsi sonuçta belli bir rol oynamaktadırlar.

Keman icracısının sağ elinin durumu, tavrı, tutuşu ile ilgili soruna değinirken yayın tutuşu ile ilgili usullerin bilinmesi de özel önem kazanmaktadır. Ünlü ‘‘Keman icracılığı sanatı’’ eserinde K.Fleş yay tutuşunun üç usulünü gösteriyor: 1. Eski Alman; 2. Franko-Belçika; ve 3. Rus. Birinci usule göre-yayı parmakların ucu ile tutuyorlar önkol ve omuz durumu içe yönelik olmuyor (piyano icrasında olduğu gibi); ikinci usul-yay oldukça derin tutuluyor. Önkolun bilek kasının içine doğru hafif bir dönüşü sağlanıyor; üçüncü -yayın çok derin olarak tutulması ve önkolun omuzun içeri eğilmesi ile ayrılıyor. K.Fleş Rus usulünü ‘‘yeni’’ olarak hesap ederek doğrudan doğruya bu usule üstünlük veriyor ve böyle bir görüşe varıyor ki, az enerji tüketmekle birlikte bu usulle daha iyi sonuçlara varmak mümkündür.

---

¹ L.Auer. Moya şkola igrı na skripke. Moskva. 1965. s.43.

Alman müzik teorisyeni G.Mozer Leopold Mozart'ın "Keman mektebi" kitabının yeni yayımı için yazdığı giriş sözünde böyle bir fikir söylüyor: "Petersburg ekoluna" has "derin bir şekilde yayı yakalamak" gibi bir durumu rus klasik müziğinin ifadeli hususiyetleri bu sırada özellikle de P.İ.Çaykovski'nin eserlerinin semimi lirizmi ve heyecanlı özellikler ile ilgili idi.²

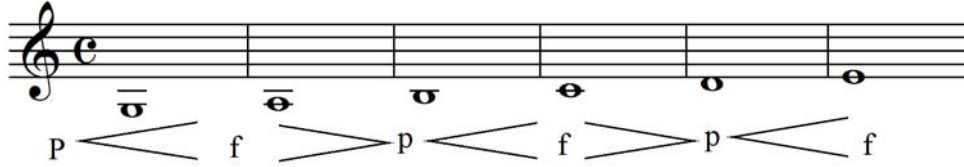
Yayın tutulması ile ilgili sorunlar içerisinde topuğa parmakların yerleşmesi durumu da önem taşımaktadır. Buradan çıkararak bazı öğretmenlerin de yanlış önerilerine uygun olarak baş parmağı kabzanın çıkıntısında değil aksine onun temeline yakın tutmak gerekir. Sağ elin serbest bırakılması için topuğ yakınlığında büyük parmak bir kadar eğilmiş durumda oluyor ve yayın kabzadan çekilmesi (idare olunması) ile yavaş yavaş parmak düzelmeye başlıyor. Aksi istikametteki harekette ise kabzaya yakın eğiliyor. Büyük parmağın daima eğilmiş durumda olması da önerilmektedir. Nitekim diğer parmakların gerginliğine neden olabilir. Çubuğun üzerindeki diğer parmaklar uzunluklarına bağlı olarak derin veya ufak ince bir şekilde yer alıyorlar. Aynı zamanda onlar biraz eğilmiş durumda oluyor ve parmaklar arasındaki mesafeler de küçük ve kalıcı (değişmez) olarak kalıyor. Çubuğun üzerindeki özellikle de kabzaya yakın ve dairevi hal almış serçe parmak oldukça önemlidir. Çünkü bu durumda bilek serbestlik kazanmış olmakta ve diğer parmaklar doğal olarak yay üzerinde yerleşmektedirler. Bazı öğretmenler kasların dairevi şekilde olan durumlarına önem vermemekle birlikte öğrencinin sağ elinin teknik açıdan gelişmesini engellemiş oluyorlar. Kabza yanında ve yayın son ucunda bileğin durumuna dikkat etmek gerekir. Bununla birlikte kabza(topuk) yakınlığına bileğin haddinden ziyade eğilmesine ve yayın ucuna onun eğilmiş (bükülmüş) durumuna yol vermemek gerekir. Aynı zamanda dikkat etmek gerekir ki kabza yanında parmaklar biraz eğilmiş durumda olmalıdır. Yayın ucunda ise onlar daha çok düzeltilmiş bir halde olmasını söylemek mümkündür.İşaret parmağının çubuk üzerinde düzgün yerleştirilmesi de önem taşımaktadır. Onun derin durumu kabza yanında bilek hareketlerini engelleyebilir.

Sağ elin fonksiyonları üzerine birkaç söz söylemekte yarar var: 1. Büyük ve orta parmaklar yayı tutmak (sanki bir "eksen" oluşturmaktadırlar) fonksiyonunu yerine getiriyorlar; 2. Adsız parmak yayla hareket zamanı düzlemeci (destekleyici) fonksiyonunu yerine getiriyor. 3.Serçe parmak yayın aşağı kısmı ile çalındığı zaman son derece önemli rol oynamaktadır. Çünkü yayın ağırlık dengesini sağlıyor; 4. Ses çıkarma sürecinde işaret parmağı özellikle önemli rol oynamaktadır:

---

² K.Fleş. Skola igri na skripke, Moskva, Muzika, 1964. Bkz: K.A.Fortunatov'un kitaba yazdığı giriş makalesi.

onun araçlığı ile yayın tellere olan teması gerçekleşebilir. Burada işaret parmak yayın esnekliğini, onun çeşitli ve karmaşık tartılmasını, aynı zamanda tam bir ses almak için onun üzerine çok veya az basılmasına eşlik ediyor. Yayı hafif tutmak gerekir, fakat bu onu özgürce yönetmek için gereken bir seviyede (düzeyde) olmalıdır. Güçlü ses almaktan ötürü hiçte yayı tellere sağlam basmak gerekmiyor: sesin gücüne sahip olmak özel bir marifettir ve yalnız deneyim ve büyük çalışmalar sayesinde gelişebilir. Güzel sesin üretilmesi bileğin hafif ve yavaş yavaş artan basımına bağlıdır. Aynı zamanda sesleme bakımından tam temiz ve düzenli sesi saptamak için yayın başından topuğa kadar ve tersine çekilmesi önem kazanabilir. Ses almaya başlarken yayı bütün uzunluğu boyu yukarı ve aşağı yavaş yavaş tartmak, her bir tartıma uygun olarak yaklaşık on, on iki saniye zaman harcamak gerekir. Yayın uzunluğu boyu seslenme gücüne göre düzenli bir ses almak için yayın zayıf basınca maruz kalan kısmına bileğin ilave bir basımı söz konusudur. Çünkü el için topuğa yakın bir kısımda doğal olarak yayı daha güçlü bir şekilde sıkmak gerekmemektedir (yayın bu kısmının daha ağır olmasından dolayı) ve tersine yayın baş kısmına daha doğrusu zayıf bölümüne yaklaştıkça basıncın zayıflamasını his etmek mümkündür. Gamın ‘uzun’ seslerini imkan çerçevesinde daha yavaş, aşağıdaki gibi çalmak veya seslendirmek gerekir:

Önce

İki oktav içerisinde kendine güven ile sol major tonallığında üçüncü oktava da geçmek gerekir. Sesin gücünün artırdığınız zaman bunu bütün elin basıncı ile değil çubukta olan parmakların basıncı ile yapılmasına dikkat etmek gerekir. Aksi halde sesleme kesin şiddetli olabilir. Bu egzersizi imkan çerçevesinde farklı tonlarda da çalmak gerekir. Temiz ve parlak ses alma becerisine sahip olduğunuz zaman ‘uzun’ ikili notalara ve yukarıda söylediğimiz prensiplere esasen geçebilirsiniz. Köprü ile tuşe arasında çalınız, nitekim bu bölümde ses tonu daha tam ve temiz çıkabilir. Yalnız pianissimo’nun yumuşak, büyüleyici sesini almak istediğiniz zaman tuşeye yakın hatta tuşenin üzerinde bile çalmak mümkün olabilir. Bunun dışında siz köprüye yaklaştıkça ses tonu daha sert olmağa başlar. Bununla birlikte tamamen pianissimo çalmak istediğiniz zaman ve bu nedenlerden dolayı

tellere hafifçe dokunduğunuzda flautato adlı tanınmış bir heyecana üstlenmiş olabiliriz. Çünkü bu usul yan flütün tonunun taklidi için istifade olunmaktadır. Yayın yukarı veya aşağıya olan hareketleri zamanı bu hareketin düz bir hat şeklinde ve köprüye paralel olarak yapılması gerekir.

YAY TEKNİKLERİ

1.DETAŞE:

DETACHE – tekdüzüne seslerin oluşması ile ilgili olarak aslında yaylı tekniğin temelini teşkil etmektedir. Detache'ye müracaat ettiğiniz zaman yayın bütün uzunluğunu kullanmanız önem taşımaktadır, aynı zamanda, orta derecedeki tempoda çaldığınız zaman yayı yukarı ve aşağı tarttığımızda aynı güce sahip seslerle gerçekleştirilmesine dikkat etmek gerekir. Detache'nin icrası bilekten başlamalı, sonra ön kolun dahil olması ile çaldığına devam ettirmeli ve bu süreç içerisinde yayın aşağı tartıldıkça onun ucuna,yukarı tartıkta ise kabzasına kadar çekilmesine dikkat etmek gerekir. Bu tekniğin çeşitli şekillerde varyasyonlarını yapınız ve bunun için yayın çeşitli kısımlarını kullanınız, daha doğrusu yayın yukarı, orta veya aşağıdaki kısımları kullanmayı unutmayınız.

2. MARTELE:

(Fr.Martele, İt. Martellatto)Yaylı aletlerde her bir sesin sertbir şekilde yayın çekerek ve iterek seslendirilmesi ve kesik olarak durdurulması ile icra olunmasıdır. Bu teknik yayın orta ve üst yarısında icra olunur ve oldukça büyük öneme sahiptir. Onun uygulanması aynı zamanda bilek kaslarının güçlenmesine neden olabilir. Martele - yayın teller üzerinde güçlü baskısı ile mümkündür ve onu gerçekleştirmek, istenilen seslemeyi almak için yalnızca bileği kullanmak gerekir. Eğer his etseniz ki, yalnız bilek vasıtasıyla bu tekniğe sahip olamıyorsanız, o zaman topuğun küçük bir basıncına müracaat edebilirsiniz, fakat bu durumda hiçbir zaman önkolun tam bir basımına yol vermeyiniz. Martele'nin icrası zamanı dikkat etmek gerekir ki, yayın hareketi çevik ve hafif olsun. Yayın kılları kemanın telleri ile olan daimi ve düzenli temasını sürdürmelidir. Duraklama zamanında yay tel üzerinde sıkılmamış bir durumda yerleşmektedir. Seslemenin başındaki düzenli, açık, net vurgu yayın aniden ve hızlı hareketi, aynı zamanda onun tellere olan hafif basıncı ile elde ediliyor. Yavaş tempoda martele adeta bütün yay ile, hızlı tempoda ise – onun yukarı kısmı ile icra olunuyor.

3.STACCATO:

Yayı martele usulü ile uygulanmalı ve sonra bu usülden sert Staccato'ya geçmek gerekir. Burada ses üretimi prensiplerine dayanmak gerekir. Staccato icrası zamanı elin ayrı ayrı kısımlarında yer almış kasların karşılıklı etkileşimi aşağıdaki gibi gözükmektedir: dirsekten başlayarak sağ el tele esnek bir şekilde yaklaşmalı, bilek fazla mukavemet etmeden gereken istikamette hareket etmelidir. İtişler, hamleler arasındaki duraklamalarda el hiçbir gereksiz kas hareketleri yapmadan tel üzerinde sıkı surette yer alıyor. Elin kesafetinin seviyesi kolay bir şekilde işitme yeteneği tarafından kontrol ediliyor ve uygun duyum ile algılanıyor. Staccato ile ilgili önerilen çalışma prensiplerini ‘‘öğrenci için’’ diye adlandırmak mümkündür ve onun kullanılması zamanı ek olarak hiçbir ilave bireysel uyuma gerek kalmıyor. Aslında, Staccato icrasının temposunun hızlaştırılması ile elin çeşitli şekilde uyum sakladığına tanık olmak mümkün oluyor ve onun amaca uygunluğu aslında pratik netice olarak çizginin sesleme kalitesi ile saptanabilir. Bazı hallerde şu çeşitlilik öğretmen tarafından da önerilebilir. Orta parmağın rolünün dikkate alınmasına da önem vermek gerekir, nitekim yayın asılı durumlarda kaldığı zaman demek olur ki, onun tutulmasında (saklanmasında) esas rolü oynamaktadır.

L.Auer staccato üzerine şunları söylüyor:‘‘Staccato'nun gerçekleştirilmesi usulü üzerinde fikirler farklıdır. Geçen asrın ustaları – Kreutzer, Rode, Şpor ve başkalarına göre Staccato'yu bileğin (elin) yardımı ile icra etmek gerekir. Şpor mükemmel bir orta hızlı bir Staccato'ya sahip idi, nitekim kendi konçertolarında sık sık ondan istifade ediyordu. Kendimin şahsen işittiğim XIX. asır görkemli virtüözleri, örneğin İoahim bu tekniğin tamamen bileğinin aracılığı ile ulaşmıştır ve kendisinin gerekli bildiği solo veya kamera (oda müziği) icrası için onun şu Staccato'yu hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini gerekli kılmıştır. Gençliğimde Vyetan'ın kendi konçertoları ve diğer eserlerini icra etmesini dinlemiştim; karışık bir şekilde, daha doğrusu bilek ve önkolun aracılığı ile Staccato icra ederken o, bir yay ile oldukça çok notaların seslendirilmesine sahip olabilir ve mükemmel heyecanlar meydana getirebilirdi. Hiç kuşkusuz Venyavskiy daha parlak bir Staccato icrasına sahipti. Bunun için o, yalnız omzunu kullanıyor ve bu süreç içerisinde bileğini gerçek bir tahta durumuna getirilecek derecede sıkıyordu. Onun Staccato'su baş dönderici derecede hızlı ve aynı zamanda mekanik bir düzenliliği ile ayrılıyordu. Ben bu sonuca vardım ki, staccato icrasının bu yöntem türü daha etkindir ve onu kullanıyorum’’³.

---

³ L.Auer. A.g.e., 1965, s.54.

SPICCATO ‘‘sıçrayan’’ teknik grubuna dahildir. Spiccato’da ses küçük mesafeden yayın tel üzerinde fırlatılması ile mümkün oluyor ve ses kısa vadeli, parçalı, kesik kesik çıkıyor. Spiccato’yu diğer bir yay tekniği olan sotiye’den ayırmak gerekir. (Sotiye, Fransızcadan * - santillez - sıçramak, atlamak). Bu teknik de ‘‘zıplayıcı’’ çizgiler grubuna dahildir. Sotiye yayın teller üzerinde hızlı ve küçük hareketleri ile gerçekleştiriliyor. Burada çubuğun esnekliği ve elastikliğinden dolayı yayın teller üzerinde hafifçe sıçratılmasına sahip olmak imkanı sağlanmış olunuyor. Çeşitli tempolarda ve güce sahip icralarda bile kullanılabilen Spiccato’dan sotiye yalnız hızlı tempoda ve seslemenin daha zayıf (pp., mf.) olduğu yerde kullanılmaktadır; bunun dışında eğer Spiccato yayın herhangi bir kısmı ile (orta, aşağı, hatta topuğa yakın) seslendiriliyor ise, sotiye yalnız yayın bir noktasında, daha doğrusu onun orta kısmında icra olunmaktadır. Sotiye piyano, hızlı tempoda ve yayın küçük parçalarla icrası zamanı Detashe’den oluşabilir crescendo ve yavaşlatılmış tempoda sotiye’den detache’ye geçilir.

Spiccato detache’nin yardımı ile yayın orta kısmı ile icra olunuyor. Burada imkan çerçevesinde kısa, fazla çaba göstermede, yalnız bileği kullanmak ve en önemlisi orta tempoda çalmak gerekir. Bu teknik üzerinde çalışmalar yaparken, tedricen hızı artırmak, yayı tel üzerine düzgün (kurallara uygun yerleştirmek) koymak önem taşımaktadır. Bilek belli bir teknik esneklik kazandığı takdirde, ileride iki tel (re ve sol teleri) üzerinde egzersize başlamak mümkündür.

Örneğin:

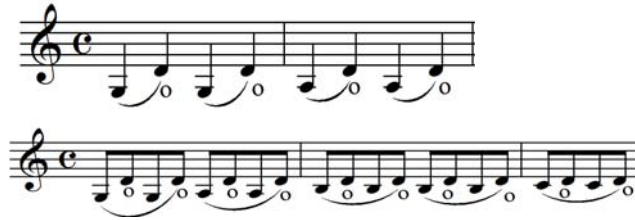
Bundan sonra aynen şu ekzersiz diğer iki telde (la ve mi tellerinde) tekrarlamak gerekir. Doğru bir Spiccato elde etmek için parmakların yay üzerindeki baskısını azaltmak, ve yukarıda açıkladığımız detache için de yayın ortasında kullanıldığı hareketi devam ettirmek gerekmektedir. Elin keskin hareketleri kesildiği durumda yay ister-istemez sıçrayacaktır. Bu istikamette gerçekleştirilen serbest hareketler, yayın daha fazla sıçramasına, elin gücü hesabına yayın zıplaması için çaba göstermek, aslında tersi ve kötü sonuçlara götürebilir. Yay düzensiz sıçrayışlar yapmaya başlıyor ve onun yönetilmesi zorlaşabilir. İyi, güçlü bir sesleme elde etmekten ötürü bileğin durumunu değiştirmemek ve yayı

öyle tutmak gerekir ki, burada yay kılının dörtte üçünü kapsayan bir kısmını kullanmak mümkün olsun. El sakın ve alışılmış durumunda kalmakta devam ediyor. Yalnız üçüncü parmak yavaşça hareket ediyor ve yayı öyle bir eğiyor ki, yayın kıllarının büyük bir kısmı tellerin üzerine geçmiş olsun, aksi halde ses zayıf çıkabilir ve rezonans yapması mümkün olmaz, aynı zamanda tellere dokunan bir yerden diğer yere kaymağa başlayacaktır. Bu durumdan kurtulmak için siz yayı eşlikve tuşe arasında aynı yerde tutmalısınız.

LEGATO (İt. – ahenkli, uyumlu, legare – bağlamak, ilişkilendirmek anlamına geliyor) – Seslerin birbirileri ile bağlı bir şekilde çalınmasıdır. Burada onlar sanki biri diğerine geçiyor. O, Staccatto’ya zıttır. Legato’nun yardımı ile sesler bir cümlede birleşir,ezgili bir şekilde bağlı çalmayı sağlar. Bir kaç sesin bir yay aracılığı ile yukarı ve aşağı icrası ile Liga’ını gerçekleştirmek mümkün olur. Legato en çok kullanılan yay tekniklerinden biri olmakla birlikte, aynı zamanda güçlü ifadeliliği ile ayrılıyor. Onun temiz seslemesi için bir telden diğerine geçtiğiniz zaman bileğin ve önkolun hareketi ile de desteklenen yardımından faydalanmak gerekir. “A” (la) ve “E” (mi) tellerinden “G” (sol) ve “D” (re) tellerine geçiniz aynı zamanda bu süreçte elin normal (doğal) duruma dönmesini düşününüz. Fakat elin bir telden diğerine geçişi tamamıyla farkına varılmadan ve hiçbir itiş ve şiddetli kesin hareketler olmadan gerçekleştirilmelidir. Bakınız L.Auer ne tavsiye ediyor: “Çeşitli tonallıklarda ve entervallerle (aralıklarla), örneğin tersiyalar, sekstalar, ve oktavlarla çalışmalar yapınız, önce ise bu egzersizi sekizlik ve onaltılık notalarla gerçekleştiriniz. Bu egzersizi gerçekleştirmekten sonra diğer tellere, daha doğrusu “A” ve “E” tellerine geçiniz. Yayı G-D veya A-E tellerine koyun ve her iki telden aynı anda temiz ses almağa gayret gösteriniz. Bu süreç içerisinde yaya fazla basmamak, aynı zamanda sesin gücünü artırmak veya azaltmak gibi istekten vaz geçmek gerekir. Önerilmiş egzersizlerin gerçekleştirilmesine harcanmış zaman sürecinden sonra Kayzer Fiorilloi, Kreutzer gibi özel ve kolay etütlere geçebilirsiniz.

Örneğin:

Mükemmel bir Legato'ya sahip olmak için dikkat etmek gerekir ki, her iki tel üzerinde yerleştirilmiş parmaklar yayın bir telden diğerine geçene kadar aynı bir vaziyette kalmağında devam etsin. Bu parmaklardan her hangi birini kaldırdığınız taktirde siz sesin aralıksızlığını bozmuş olabilirsiniz ve bir türlü kesintili bir seslenme ile karşılaşabilirsiniz. Aslında, Legato keman icrasında köşenin yok edilmesidir. Bu hafif yuvarlak ve aralıksız ses akımının ideal bir ifadesidir. Legato tekniği , sonuçta güzel bir sese, daha doğrusu, kemanın doğal tonuna ulaşmağa götürür".⁴

Legato çalındığı zaman önceden notaların sayısını dikkate alarak yayı buna göre ayarlamak gerekir. Telden tele geçildiğinde sesin ahenkli ve düzgün çıkmasını (seslemesini) yapmak önem taşımaktadır. Yayı değiştirmekten önce son sesi sonuna kadar seslendirmek gerekir. Sol elin parmakları teller üzerindeki aktifliğinin yitirilmemesine ve onların tuşe (grif) üzerinden alınmasına , özellikle de trellere benzer süslemelerle karakterize olunan ve birbirilerini takip eden ses dizilerine özel dikkat verilmelidir. Bu durumda sol el tamamen özgür olmalı, parmakların hareketi ise hafif ve serbest gerçekleştirilmelidir.

İKİ LEGATO, İKİ AYRI

Bu egzersizi icra ettiğimiz zaman göze çarpan yanlışlık yayın kısımlara yanlış bölüştürülmesidir. Onun öğretiminin ilk aşamasında mutlaka teknik karakter taşıyan literatüre dikkat etmek gerekir, bu ilk ayrılmış notaları yayın yukarı, ikincilerin ise aşağı kısmında uygulanmalıdır. Bu tekniğin bütün yay ve onun yukarı kısmı ile öğrenmek gerekmektedir.

ÜÇ LEGATO, BİRİ AYRI

Bu tekniğin icrası elin daha fazla esnek olmasını talep ediyor ki, bu durum aslında yayı aşağı hareket ettiğimizde (üç legato) hazırlanmaktadır. Adeta hatta yukarı sınıf öğrencileri bile üçüncü, güçlü kısımdan (paydan) imtina bile ediyorlar, çünkü bu ritmik şekil içerisinde dördüncüsünü yerleştirmekten endişe ediyorlar. Bu nedenlerden dolayı onların dikkatini üçüncü kısma yönlendirmek gerekir. El onun üzerinde "dinlenmelidir", öğrenci kaslarının sağlanmasını hissetmeli ve bundan sonra elin bileğe olan hafifletmesi sonucu yay kendisi yukarı harekete geçerek kullanılmalıdır. Elin yayı uygun esnekliğine uygun olarak tuşe üzerinde yerleşmiş

---

⁴ L.Auer. Moya şkola igrı na skripke. Moskva, 1965, s.58.

parmakların esnekliği hareket boyu aynı zamanda hareketin istikametinin değiştiği anda bile saklanılabılır.

Yukarıda zikrettiğimiz tekniğin öğretimi zamanı aşağıdaki önerilerin faydalı olabileceği kanısındayız:

1. Yayın birbirilerinden ayrı hareketleri ile çalınan notaları zihnen legato şeklinde birleştirmek, aynı zamanda cümle şekilli Ligano duraklamalarla yapmak yani zihinsel olarak bir nota grubunu diğerisi ile bağlamak;

N.Rubinřteyn kaydediyordu ki, bu durumlarda “legato’lar arasındaki nokta yok, virgöl vardır”⁵

2. Öğrenci anlamalıdır ki, yeni hareketle ilgili olarak önceki notanın sesleme devamlılığı azalabiliyor.

3. Dikkat etmek gerekir ki, birleştirilmiş notaların çalınması grupların güçlü ve zayıf kısımlarının birbirilerine karışmasına götürmesini.

KAYNAKLAR :

- Ali-zade .A. O nekotorıx voprosax metodiki igrı na skripke.Bakü.1981.
Aleksyev V. Gamı i arpedjio.Opıt ritmüzasii v prosesse ix izuçeniya. Moskva Muzgiz. 1959.
Auer L.Moya şkola igrı na skripke. Moskva .Muzıka.1965.
Barenboym.L.Muzıkalnaya podgotovkai i ispolnitelstvo.Moskva Muzgiz. 1957.
Can Ömer Keman Eğitimi(I-II-III-IV),Ankara.1993;2002
Dalaysel O. Keman İçin Gam Çalışmaları ve Yay Çeřitleri.Ankara.1987.
Fleş.K İskusstvo igrı na skripke 1-2 toma .Moskva,Muzıka.1964
Fleş K. Osnovniye uprajneniya. Moskva Muzgiz.1933.
Tagiyev M. Parsegov A. Problemi mışeçnıx oşuşeniy pri obuçeniy igre na skripke.Bakü.IřIK.1972.
Uçan A. Keman Ders Kitabı (4.ciltte) Devlet Kitapları, Ankara.2005.

---

⁵ Bkz.: L.Barenboym. Muzıkalnaya pedagogika i ispolnitelstvo. Moskva, Muzgiz, 1957, s.176.